

EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z JĘZYKA POLSKIEGO Z ZAKRESU LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO DLA DOROSŁYCH

PRZYKŁADOWE ZADANIA EGZAMINACYJNE WRAZ Z ROZWIĄZANAMI

Część I

Przeczytaj uważnie załączone teksty literackie, a następnie na podstawie tekstów i wiedzy pozatekstowej wykonaj polecenia.

Uwaga

Poniżej podane są przykładowe zadania do różnych tekstów literackich lub ich fragmentów, ale zamieszczone zostały tylko te teksty, które są niezbędne do wykonania zadań i których zdający nie może sam odszukać – np. nie zamieszczono ballady *Romantyczność* Adama Mickiewicza czy wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Pokolenie*. Teksty te łatwo znaleźć w podręcznikach, antologiach czy też w Internecie.

Zadania do fragmentów *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*
(fragmenty z rozdz. *Szklane domy*)

- Baryka – nasz imiennik – produkuje szkło belkowe. Za pomocą olbrzymiej siły, którą ma darmo od prądu zachodniego, zwłaszcza wobec wiatrów zachodnich, które tam trwają niemal stale, otrzymuje niezmierną masę popędu elektrycznego, z którego pomocą topi piasek nadmorski...
- To, oczywiście, jego sekret?
- Sekret. Z olbrzymiej masy płynnej wyciąga gotowe belki, tafle, kliny, zworniki, odlane, a raczej ulane według danego architektonicznego planu. Cały szklany parterowy dom, ze ścianami ściśle dopasowanymi z belek, które się składa na wieniec, a spaja w ciągu godziny. (...) W domach tego typu, wiejskich, czyli jak się dawniej mówiło, chłopskich, nie ma pieców. Gorąca woda w zimie idzie dokoła ścian, wewnątrz belek, obiegając każdy pokój. (...)
- W lecie musi być w takim domeczku niczym w Baku na rynku podczas kanikuły.
- Mylisz się, niewierny! Tymi samymi wewnętrznymi rurami idzie w lecie woda zimna obiegająca każdy pokój. (...)
- Jakieś gablotki, do licha, nie ludzkie mieszkania! (...)

- Na szczęście on nie chce stawiać nic innego w miastach i na wsiach, oprócz domów robotniczych, szpitali, muzeów, domów dla pracującej inteligencji, dla przeciętnych, szarych ludzi, dla zmęczonych dzisiejszą walką.
- Filantrop to jakiś. (...). Łotra w ludzkości trzeba najprzód wygubić, a dopiero później budować normalne życie.
- Któż to wie, kto wśród nas jest łotr, a kto sprawiedliwy.
- To wiadomo aż nadto dobrze. Łotra w człowieku trzeba siłą wydusić, a gdy się nie poddaje - zabić!
- Nie zabijaj! Syneczku! Nie zabijaj!
- Złe na świecie trzeba zabijać. Zabijamy padalce, żmije, wilki, wszy.
- Najprzód nie bardzo dobrze wiemy, co jest złe, a co na pewno dobre. Potem – jedyne, co z zabijania wynika, to zbrodnia zabójstwa. (...). Oto tamten wziął garść piasku, którym wszyscy pogardzali, tchnął weń myśl swoją i na wzór Boga rzekł: „uczynię z tej garści piasku świat nowych zjawisk. (...)” Zbawiciel świata w kazaniu na górze¹ nauczył świat, że nawet złemu oczywistemu nie należy przeciwieć się siłą.(...)

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*, Wrocław, 1982.

Zadanie 1. (2 pkt)

Zaznacz, co jest prawdą, a co fałszem w opiniach o *Przedwiośniu* jako powieści o polityce.

Dzieło Żeromskiego to	PRAWDA	FAŁSZ
A. pochwała rewolucji.		
B. ostrzeżenie przed komunizmem.		
C. dyskusja o sposobach naprawy sytuacji w kraju.		

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu I. 2. 2) c) – *zdający zna kanon literatury polskiej*.

Żeby poprawnie wykonać to zadanie, trzeba znać treść powieści oraz jej wymowę.

Zastanów się nad każdym zdaniem podanym w tabeli:

- 1) W jaki sposób Stefan Żeromski przedstawia w *Przedwiośniu* rewolucję w Baku? Jaki wpływ miała rewolucja na życie Cezarego Baryki i jego matki oraz innych mieszkańców miasta? Czy Żeromski pochwała rewolucję, czy też ją potępia?
- 2) W jaki sposób Żeromski ukazuje w swojej powieści komunistów? Przypomnij sobie Antoniego Lulka, zapalonego komunistę, jego zachowanie, poglądy oraz stosunek do państwa polskiego. Przypomnij sobie także przebieg spotkania komunistów, w którym

¹ Kazanie na górze znajduje się w Biblii, w Ewangelii św. Mateusza. Ważne zdania z tego tekstu to: Nie stawiajcie oporu złemu: lecz jeśli cię kto uderzy w prawy policzek, nadstaw mu i drugi! Miłujcie waszych nieprzyjaciół i módlcie się za tych, którzy was prześladują, (Mt 5,39; 5,44).

uczestniczył Cezary Baryka. Jakie poglądy głosili komuniści? W jaki sposób chcieli osiągnąć swój cel? Co Cezary Baryka zarzucał komunistom? Czy Żeromski propagował komunizm, czy też ostrzegał przed nim w swojej powieści?

- 3) Przypomnij sobie, w jakim celu Stefan Żeromski przedstawia wizję szklanych domów, poglądy Szymona Gajowca oraz program polskich komunistów. Zastanów się, dlaczego w *Przedwiośniu* ukazane zostały różne drogi rozwojowe państwa polskiego? Zwróć także uwagę na to, jaki jest stosunek Cezarego Baryki do wymienionych wyżej koncepcji.

Poprawna odpowiedź	Punktacja
A. – fałsz B. – prawda C. – prawda	0 – 2 pkt (za 3 poprawne odpowiedzi można otrzymać 2 punkty, za dwie poprawne odpowiedzi – 1 punkt)

Zadanie 2. (2 pkt)

Wskaż dwa wydarzenia dziejowe, które stanowią tło historyczne powieści Stefana Żeromskiego.

1.
2.

Wskazówki dla zdającego

Zadanie odnosi się do standardu I. 2. 3) g) – *zdający zna kontekst historyczny utworu.*

W przypadku tego zadania przyda się znajomość treści utworu Stefana Żeromskiego. Jeśli prześledzimy uważnie dzieje Cezarego Baryki, dojdziemy do wniosku, że duży wpływ na jego losy miała właśnie historia.

Zastanów się:

- 1) Co spowodowało, że Cezary Baryka został sam z matką? Co stało się z ojcem Cezarego, gdy ten miał 14 lat (a urodził się w 1900 roku)?
- 2) W jakich okolicznościach Barykowie stracili majątek? Zwolennikiem jakich idei był Cezary Baryka jako nastoletni chłopiec? Co przyczyniło się do gwałtownego pogorszenia się stanu zdrowia Jadwigi Barykowej i w efekcie do jej śmierci?
- 3) Dlaczego Cezary Baryka wyjechał do Polski, choć nie czuł żadnego związku z ojczyzną swoich rodziców? Kto i dlaczego go do tego namówił? Dlaczego w pociągu, którym Cezary wraz z ojcem jechali do Polski, znajdowało się bardzo wielu Polaków?
- 4) W jakich okolicznościach Cezary Baryka uratował życie Hipolitowi Wielosławskiemu?

Poprawna odpowiedź	Punktacja
<ul style="list-style-type: none"> • pierwsza wojna światowa 1914-1918 r. • rewolucja bolszewicka – 1917 r. • odzyskanie niepodległości przez Polskę w 1918 r. • wojna polsko-radziecka, 1919 - 1921 r. <p style="text-align: center;">(wystarczy podać dwa wydarzenia)</p>	<p>0 – 2 pkt</p> <p>(za każdą poprawną odpowiedź – po 1 punkcie)</p>

Zadanie 3. (2 pkt)

Wymień dwa warunki, które muszą być spełnione, żeby zaistniał dialog (rozmowa).

1.
2.

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu I. 1. 3) a) – *zdający rozumie reguły językowe dotyczące wypowiedzi dialogowych*. Zadanie wymaga od zdającego wiedzy z zakresu języka. Mimo że nie odwołuje się ono bezpośrednio do *Przedwiośnia*, prześledzenie zapisów rozmów bohaterów powieści może Ci jednak w rozwiązaniu zadania wydatnie pomóc.

- 1) Przypomnij sobie, co to jest dialog.
- 2) Zastanów się, jakie warunki muszą zostać spełnione, aby można było mówić o dialogu.

Zwróć uwagę na:

- minimalną liczbę uczestników,
- role, w jakich występują wypowiadające się osoby,
- temat wypowiedzi,
- cel, jaki przyświeca osobom wypowiadającym się.

Poprawna odpowiedź	Punktacja
<ul style="list-style-type: none"> • uczestnictwo dwóch lub więcej osób (rozmówców) • zamienianie się rolami nadawcy i odbiorcy • wypowiedzi (repliki) osób powiązane ze sobą tematycznie • cel – wymiana poglądów, spór, polemika, dojście do porozumienia <p style="text-align: center;">(wystarczy podać dwa warunki)</p>	<p>0 – 2 pkt</p> <p>(za wskazanie jednego warunku można otrzymać 1 punkt)</p>

Zadanie 4. (2 pkt)

Wymień dwie wartości biblijne przywołane w cytowanym fragmencie *Przedwiośnia*.

1.
2.

Wskazówki dla zdającego

Zadanie odnosi się do standardu II. 2. 2) c) – *zdający rozpoznaje konteksty biblijne – odniesienia do wartości kultury chrześcijańskiej*. Twoim zadaniem jest odnalezienie w wypowiedziach bohaterów wartości biblijnych (chrześcijańskich).

- 1) Zastanów się, który z bohaterów: Cezary Baryka czy jego ojciec jest zwolennikiem wartości chrześcijańskich.
- 2) Przeczytaj uważnie wypowiedzi Seweryna Baryki i znajdź w nich odwołania do wartości chrześcijańskich.

Poprawna odpowiedź	Punktacja
<ul style="list-style-type: none"> • bezinteresowna praca dla innych • dobroć • miłość bliźniego <p style="text-align: center;">(wystarczy podać dwie wartości)</p>	<p>0 – 2 pkt</p> <p>(za wskazanie jednej wartości można otrzymać 1 punkt)</p>

Zadanie 5. (1 pkt)

Belki, tafle, kliny, zworniki – to wyrazy, które mogą funkcjonować w żargonie. Wyjaśnij znaczenie tego pojęcia.

Żargon –

.....

.....

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu I. 1. 5) d) – *zdający zna pojęcie żargon*. Twoim zadaniem jest wyjaśnienie pojęcia *żargon*.

- 1) Przypomnij sobie, jakie znasz odmiany języka.
- 2) Zastanów się, jaką odmianą języka jest żargon (społeczną czy terytorialną).
- 3) Dla jakich grup charakterystyczne jest występowanie żargonu?

Poprawna odpowiedź	Punktacja
Np.: Żargon – środowiskowa odmiana języka wytworzona przez jakąś grupę społeczną czy zawodową (przykład – słownictwo z tekstu mogłoby charakteryzować żargon budowniczych).	0 – 1 pkt

Zadanie 6. (1 pkt)

Zastąp obcy wyraz „filantrop”, którym Cezary nazwał wynalazcę, wyrazem lub wyrażeniem rodzimym.

Filantrop –

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II 1. 2) e) – *zdający zamienia wyrazy obce na rodzime stosownie do kontekstu*. Twoim zadaniem jest zastąpienie podanego wyrazu *filantrop* jego polskim odpowiednikiem.

- 1) Jeśli nie wiesz, co oznacza wyraz *filantrop* i nie potrafisz podać jego polskiego odpowiednika, spróbuj określić znaczenie tego słowa na podstawie kontekstu (podanego fragmentu oraz całej opowieści o szklanych domach).
- 2) Zastanów się, dlaczego Cezary Baryka nazwał konstruktora szklanych domów *filantropem* – dla kogo przeznaczone były szklane domy, jakie cele przyświecały wynalazcy, czy liczył on na zysk, czy też jego głównym celem była poprawa bytu najuboższych?

Poprawna odpowiedź	Punktacja
Np.: dobroczyńca, dobrodziej, człowiek wspierający ubogich, społecznik	0 – 1 pkt

Zadania do ballady Adama Mickiewicza *Romantyczność***Zadanie 7. (2 pkt)**

Wybierz z tekstu dwa środki służące wyrażaniu emocji.

1.

2.

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II. 1. 4) a) – *zdający dostrzega w analizowanych tekstach środki retoryczne służące ekspresji*. Twoim zadaniem jest określenie, za pomocą jakich środków wyrażane są w balladzie *Romantyczność* emocje.

- 1) Przypomnij sobie, jakie środki językowe służą wyrażaniu emocji (np. wykrzyknienia, wyrażenia nacechowane emocjonalnie, pytania retoryczne).
- 2) Zastanów się, kto przede wszystkim w balladzie Adama Mickiewicza wyraża swoje emocje.

- 3) W jaki sposób, tzn. za pomocą jakich środków językowych, bohaterowie wyrażają swoje emocje?

Poprawna odpowiedź	Punktacja
<ul style="list-style-type: none"> wykrzyknienia, np. <i>Ach! ja się boję!</i> pytania retoryczne, np. <i>Gdzie znikasz, gdzie, mój Jasieńku?</i> 	0 – 2 pkt (za wskazanie jednego środka można otrzymać 1 punkt)

Zadanie 8. (1 pkt)

Wyjaśnij znaczenie związku frazeologicznego w wypowiedzi starca: *duby smalone bredzi*.

duby smalone bredzi –

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu I. 1. 2) e) – *zdający rozumie przenośne znaczenie związków frazeologicznych*. Twoim zadaniem jest wyjaśnienie zwrotu z ballady *Romantyczność: duby smalone bredzi*.

- Jeśli nie wiesz, co oznacza ten zwrot, spróbuj wyjaśnić jego znaczenie na podstawie kontekstu.
- Zwróć uwagę na to, kto i w odniesieniu do kogo wypowiada te słowa.
- Określ, jaki jest stosunek starca do Karusi i do tego, co widzi dziewczyna.
- Zastanów się, jaki światopogląd reprezentuje starzec.
- Zwróć uwagę na użyty w wypowiedzianym przez niego zwrocie czasownik *bredzi*. Jakie jest jego nacechowanie emocjonalne? W jakich sytuacjach używamy tego wyrazu?

Poprawna odpowiedź	Punktacja
Znaczenie związku frazeologicznego – <i>mówi głupstwa, mówi absurdalnie</i> ; dopuszczalne jest użycie określeń potocznych – <i>plecie androny, gada głupstwa</i> .	0 – 1 pkt

Zadanie 9. (3 pkt)

Zaznacz znakiem X zdania, które zawierają opinie i zdania, które mówią o faktach.

Zdania	OPINIA	FAKT
A. <i>Romantyczność</i> to ballada programowa o wydźwięku filozoficznym.		
B. Nauka romantycznego poznania odbywa się w balladzie w sposób niezwykle dramatyczny.		

C. Tajemnica poznania polega również na wczuciu się w drugiego człowieka.		
---	--	--

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II. 1. 3) e – *zdający odróżnia zdania zawierające opinie od zdań mówiących o faktach*. Zadaniem zdającego jest rozpoznanie, które z podanych zdań zawierają informacje, a które opinie.

- 1) Przypomnij sobie, czym różni się opinia od informacji (faktu).
- 2) Przeanalizuj podane zdania i zastanów się, które z nich przekazują „suchą” informację, a które zawierają elementy oceny.

Poprawna odpowiedź	Punkcja
A – fakt B – opinia C – fakt	0 – 3 pkt (po 1 punkcie za każdą poprawną odpowiedź)

Zadanie 10. (1 pkt)

Które z wyrażen wykorzystanych w *Romantyczności* jest antonimem *czucia i wiary*?

Zacytuj.

czucie i wiara –

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II. 1. 2) i) – *zdający rozpoznaje oraz stosuje antonimy*. Twoim zadaniem jest odnalezienie w tekście Adama Mickiewicza antonimu wyrażenia *czucie i wiara*.

- 1) Przypomnij sobie, co to są antonimy.
- 2) Zwróć uwagę na zdanie, w którym pojawia się wyrażenie *czucie i wiara*.
- 3) Czemu narrator przeciwstawia *czucie i wiarę*?

Poprawna odpowiedź	Punkcja
<i>szkiełko i oko</i>	0 – 1 pkt

Zadanie do wiersza Leopolda Staffa *Odys*

Zadanie 11. (2 pkt)

Uzupełnij informacje w poniższym tekście, dobierając dwa pojęcia spośród podanych: *monolog liryczny, liryka pośrednia, liryka bezpośrednia, sytuacja liryczna*.

W podmiot liryczny ujawnia swoje przeżycia wprost, wypowiadając się w pierwszej osobie liczby pojedynczej lub mnogiej.

W podmiot wypowiada się przez bezosobową refleksję.

Wskazówki dla zdającego

Zadanie odnosi się do standardu I. 2. 1) b) – *zdający zna podstawowe pojęcia związane z liryką (podmiot liryczny, sytuacja liryczna, monolog liryczny, liryka pośrednia i bezpośrednia)*.

Twoim zadaniem jest dobranie odpowiednich pojęć do definicji.

- 1) Masz do wyboru cztery pojęcia związane z liryką: *monolog liryczny, liryka pośrednia, liryka bezpośrednia, sytuacja liryczna*.
- 2) Przeczytaj uważnie definicje.
- 3) Zwróć uwagę, że obie definicje dotyczą formy wypowiedzi, czyli sposobu przekazywania treści w utworze lirycznym.
- 4) Zastanów się, które z podanych pojęć możesz w związku z tym wyeliminować.
- 5) Przyporządkuj pojęcia *liryka pośrednia* i *liryka bezpośrednia* do odpowiednich definicji.

Poprawna odpowiedź	Punktacja
W <i>liryce bezpośredniej</i> podmiot liryczny ujawnia swoje przeżycia wprost, wypowiadając się w pierwszej osobie liczby pojedynczej lub mnogiej. W <i>liryce pośredniej</i> podmiot wypowiada się przez bezosobową refleksję.	0 – 2 pkt (po 1 punkcie za każdą poprawną odpowiedź)

Zadania do wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Pokolenie*

Zadanie 12. (2 pkt)

W czym imieniu wypowiada się podmiot liryczny, używając formy *my (staniemy)*, a o kim mówi *oni (postawią)*?

My –

Oni –

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II. 2. 1) b) – *zdający stosuje w funkcjonalny sposób pojęcia z poetyki w analizie i interpretacji utworów literackich*. Twoim zadaniem jest określenie podmiotu lirycznego wypowiadającego się w wierszu oraz wskazanie, do kogo odnoszą się słowa z ostatniej zwrotki utworu *czy nam postawią, z litości chociaż, nad grobem krzyż*.

- 1) Przypomnij sobie, jakie pokolenie reprezentuje Krzysztof Kamil Baczyński.
- 2) Zastanów się, jaką przyszłość przewiduje dla swojego pokolenia podmiot liryczny wiersza i do kogo w związku z tym mogą odnosić się słowa *czy nam postawią, z litości chociaż, nad grobem krzyż*.

Poprawna odpowiedź	Punktacja
My – np. pokolenie Kolumbów Oni – kolejne pokolenia, np. powojenne	0 – 2 pkt (za określenie <i>my</i> – 1 punkt, za określenie <i>oni</i> – 1 punkt)

Zadanie 13. (1 pkt)

Jaki motyw biblijny pojawia się w ostatniej strofie wiersza?

.....

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II. 2. 2) c) – *zdający rozpoznaje konteksty biblijne*. Twoim zadaniem jest wskazanie, jaki motyw pochodzący z Biblii pojawia się w ostatniej strofie wiersza *Pokolenie*.

- 1) Przeczytaj uważnie ostatnią zwrotkę wiersza *Pokolenie*.
- 2) Zwróć uwagę na pierwsze cztery wersy utworu, w których podmiot liryczny przewiduje przyszłe losy swojego pokolenia.
- 3) Jaki biblijny motyw pojawia się w tym fragmencie?

Poprawna odpowiedź	Punktacja
potop	0 – 1 pkt

Zadanie 14. (3 pkt)

Własnymi słowami wyjaśnij sens wątpliwości wyrażonej w ostatnich czterech wersach wiersza.

.....

.....

.....

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II. 2. 5) a – *zdający zna podstawowe wartości o uniwersalnym wymiarze.*

Twoim zadaniem jest zinterpretowanie ostatnich czterech wersów wiersza *Pokolenie* i wskazanie, jakie wątpliwości związane z dwuznacznością oceny pokolenia Kolumbów przez potomnych wyraża podmiot liryczny utworu.

- 1) Przeczytaj uważnie ostatnie cztery wersy wiersza i przeanalizuj je dokładnie.
- 2) Zwróć uwagę na użycie imiesłowa *nie wiedząc* (co wyraża podmiot liryczny za jego pomocą?).
- 3) Zinterpretuj metaforę *karty Iliady rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie* (kim byli bohaterowie *Iliady*, jaki wzór bohatera wykreował Homer w swoim dziele?).
- 4) Zastanów się, dlaczego podmiot liryczny obawia się, czy jego pokoleniu *postawią, z litości chociaż, nad grobem krzyż* (dlaczego przyszłe pokolenia mogłyby zanegować bohaterstwo walczących? Weź pod uwagę doświadczenia i nauki, jakie przyniosła wojna pokoleniu Kolumbów).
- 5) Sformułuj wniosek: czego obawia się podmiot liryczny wiersza w odniesieniu do przyszłej oceny pokolenia Kolumbów?

Poprawna odpowiedź	Punktacja
Np. pytanie wyraża niepewność dotyczącą oceny postępowania pokolenia Kolumbów przez następne pokolenia – czy zostaną nazwani bohaterami, czy z litości pogrzebani po chrześcijańsku.	0 – 3 pkt (za wskazanie niepewności oceny 1 punkt, za odczytanie metafory <i>karty Iliady</i> 1 punkt, za interpretację <i>postawią krzyż</i> 1 punkt)

Zadanie 15. (2 pkt)

Podaj dwa synonimy wyrażenia *serce z kamienia*.

.....

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II. 1. 2) i) – *zdający rozpoznaje oraz stosuje synonimy*. Twoim zadaniem jest dopisanie dwóch synonimów (wyrażeń synonimicznych) użytego w wierszu wyrażenia *serce z kamienia*. Zadanie to wymaga odwołania się do wiedzy spoza tekstu.

- 1) Przypomnij sobie, co to są synonimy.
- 2) Zastanów się, jakim innym określeniem można zastąpić wyrażenie *serce z kamienia*.

Poprawna odpowiedź	Punktacja
Np. zimne serce, lodowate serce	0 – 2 pkt (po 1 punkcie za podanie każdego synonimu)

Zadanie 16. (3 pkt)

Uzupełnij tabelę, wybierając odpowiednie elementy spośród podanych:

renesans, barok, 1795-1863, 1822-1863, 1863-1890, 1890-1918

Nazwa epoki	Ramy czasowe
	XVII wiek
romantyzm	
Młoda Polska	

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu I. 2. 3) k – *znający zna ramy czasowe epok*. Twoim zadaniem jest poprawne przyporządkowanie epok do okresu ich trwania. W przypadku tego zadania niezbędna jest po prostu solidna znajomość epok w porządku chronologicznym.

- 1) Zastanów się, która epoka: renesans czy barok przypada na wiek XVII – wiek licznych wojen, konfliktów społecznych, niepokoju metafizycznych.
- 2) Przypomnij sobie, jakie wydarzenia związane są z datami: 1795, 1822, 1863, 1890, 1918 i zastanów się, które z nich miały przełomowe znaczenie w rozwoju romantyzmu i Młodej Polski.
- 3) Zastanów się, czy romantyzm i Młoda Polska to epoki sąsiadujące ze sobą czasowo, czy też między nimi występuje jeszcze inna epoka.

Poprawna odpowiedź	Punktacja
barok – XVII wiek romantyzm – 1822-1863 Młoda Polska – 1890-1918	0 – 3 pkt

Zadania do fragmentów *Potopu* Henryka Sienkiewicza

Zadanie 17. (3 pkt)

Dobierz do każdej wypowiedzi **dominującą** funkcję językową spośród podanych: impresywna, ekspresywna, informacyjna.

Wypowiedź z fragmentu <i>Potopu</i>	Dominująca funkcja językowa
1. List był od Kmicica (....). Billewiczówna (...) łzami oblała ten list Kmiciców.
2. Słuchając skarg przeciw mnie, nie odrzucaj mojej obrony i osądź sprawiedliwie.
3. Niechże mnie, nieszczęsnego, trybunały osądzą, niech sejmy wyroki potwierdzą, niech włożą mnie do trąby, do infamii, niech ziemia rozstąpi się mi pod nogami (...)!

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II 1. 1) c) – *zdający rozpoznaje dominującą funkcję językową w tekście*. Twoim zadaniem jest określenie, która z funkcji językowych: impresywna, ekspresywna czy informacyjna dominuje w podanych fragmentach *Potopu*. Zadanie to wymaga umiejętności rozpoznawania funkcji językowych.

Wskazówka: zdanie 1. pochodzi od narratora, zdania 2. i 3. to fragmenty listu Andrzeja Kmicica do Oleńki Billewiczówny.

1) Aby poprawnie określić funkcję języka, należy zadać sobie pytanie, jaki cel przyświeca nadawcy tekstu. Jeśli nadawca chce po prostu przekazać jakąś informację, mamy do czynienia z funkcją informacyjną. Gdy nadawca wyraża swoje emocje, uczucia, tekst pełni funkcję ekspresywną. Jeśli natomiast celem nadawcy jest wpłynięcie w jakiś sposób na odbiorcę, tekst pełni wówczas funkcję impresywną.

2) Zastanów się:

- Jaki cel przyświecał nadawcy tekstu 1., czyli narratorowi?
- Jaki cel chciał osiągnąć Kmicic, zwracając się w ten sposób do Oleńki (zdanie 2.)?
- Co przede wszystkim chciał wyrazić Kmicic za pomocą wypowiedzi nr 3?

Poprawna odpowiedź	Punktacja
W zdaniu 1. dominuje funkcja informacyjna. W zdaniu 2. dominuje funkcja impresywna. W zdaniu 3. dominuje funkcja ekspresywna.	0 – 3 pkt (po 1 punkcie za każdą poprawną odpowiedź)

Zadanie 18. (1 pkt)

Wymień dwie cechy charakteryzujące list jako pozaliteracką formę wypowiedzi.

1.
2.

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu I. 3. 4) – *zdający zna podstawowe formy użytkowe.*

Twoim zadaniem jest określenie, co charakteryzuje list jako formę wypowiedzi użytkowej.

Przypomnij sobie:

- 1) jak rozpoczyna i kończy się list,
- 2) jakie informacje zamieszcza się w liście (w prawym górnym rogu),
- 3) w jaki sposób nadawca zwraca się do adresata (zwłaszcza w liście oficjalnym),
- 4) jakie są wymagania co układowi treści w liście.

Poprawna odpowiedź	Punktacja
<ul style="list-style-type: none"> • obecność konwencjonalnych formuł adresatywnych (na początku i końcu listu) • zwroty grzecznościowe • oznaczenie daty • określony układ treści 	<p style="text-align: center;">0 – 1 pkt (za wskazanie dwóch cech – 1 punkt)</p>

Zadanie 19. (1 pkt)

Wskaż wartość *Potopu* najbardziej docenianą przez czytelników żyjących w czasach niewoli.

- A. Piękno stylu językowego.
- B. Wiara w siły narodu.
- C. Malowniczość tła obyczajowego.
- D. Bogactwo typów bohaterów.

Wskazówki dla zdającego

Zadanie to odnosi się do standardu II. 2. 5) b) – *zdający określa hierarchię wartości przedstawionych w dziełach literackich.* Twoje zadanie polega na wskazaniu wartości, która zdecydowała o bardzo dużej popularności *Potopu* Henryka Sienkiewicza w czasach, gdy Polska znajdowała się pod zaborami.

- 1) Przypomnij sobie sytuację narodu polskiego w momencie, gdy powstała powieść Henryka Sienkiewicza (zabory, dwa nieudane powstania narodowyzwoleńcze, rusyfikacja i germanizacja, brak perspektyw na odzyskanie niepodległości).
- 2) Zastanów się, dlaczego Sienkiewicz wybrał na tło swojej powieści tak trudny okres w historii Polski.
- 3) Zastanów się, co dla Polaków żyjących w II połowie XIX wieku mogło stanowić najwyższą wartość w powieści Henryka Sienkiewicza.

Poprawna odpowiedź	Punktacja
B. wiara w siły narodu	0 – 1 pkt

Część II

Napisz rozprawkę na podany temat:

Rozważ, jaki wpływ na losy bohaterów mają decyzje podjęte przez nich pod wpływem silnych emocji. Odwołaj się do wybranych postaci, które poznałeś z lektur, jak np.: *Pan Tadeusz*, *Potop*.

Wskazówki dla zdającego

- 1) Przeczytaj uważnie temat i zwróć uwagę na to, jakie zadanie wiąże się z jego realizacją – musisz rozważyć, jaki wpływ na losy bohaterów mają decyzje podjęte pod wpływem emocji.
- 2) Zauważ, że polecenie wyraźnie nakazuje napisanie rozprawki, przypomnij więc sobie, co jest istotą tej formy wypowiedzi (rozprawka jest wywodem argumentacyjnym, w którym należy uzasadnić przyjętą tezę bądź rozważyć dany problem).
- 3) Zauważ, że podane w temacie utwory są tylko propozycją, możesz je wykorzystać, ale możesz też napisać pracę na podstawie innych tekstów. Pamiętaj jednak, że muszą to być utwory z listy lektur.
- 4) Sformułuj wstępne założenie – tezę, którą będziesz udowadniał (np. decyzje podjęte przez bohaterów pod wpływem silnych emocji mają ogromny wpływ na ich życie).
- 5) Zgromadź argumenty, którymi będziesz udowadniał przyjętą tezę (np. Jacek Soplica i Andrzej Kmicic to bohaterowie, którzy działali pod wpływem silnych emocji; decyzje

podjęte w chwili uniesienia zaważyły na ich dalszych losach, stały się przyczyną odrzucenia przez otoczenie, izolacji bohaterów i w konsekwencji przyczyniły się do wewnętrznej przemiany, która wpłynęła na całkowitą zmianę postawy życiowej).

- 6) Znajdź przykłady potwierdzające argumenty (np. Jacek Soplica pod wpływem żalu i nienawiści dokonuje zbrodni na Stolniku, Andrzej Kmicic z kolei pod wpływem emocji pali Wołmontowicze, a następnie, chcąc się zrehabilitować, przysięga wierność Radziwiłłowi, który na uczcie w Kiejdanach oddaje Litwę pod protektorat Szwecji).
- 7) Przedstaw konsekwencje podjętych przez bohaterów decyzji (np. Soplica zostaje okrzyknięty zdrajcą, opuszcza Soplicowo, walczy na różnych frontach Europy, wstępuje do zakonu, zmienia swoją tożsamość, jako ksiądz Robak wraca na Litwę, by przygotowywać powstanie; Kmicic, podobnie jak Soplica, zostaje uznany za zdrajcę, ale początkowo wierzy, że Radziwiłłowie działają dla dobra ojczyzny; gdy poznaje prawdziwe plany Radziwiłłów, wypowiada im posłuszeństwo i pod przybranym nazwiskiem – Babinicz – zaczyna walczyć ze Szwedami, w istotny sposób przyczynia się do obrony Jasnej Góry, ratuje życie królowi, naraża życie broniąc ojczyzny).
- 8) Zwróć uwagę na podobieństwo losów bohaterów, wskaż ich cechy wspólne, zastanów się, z czego to podobieństwo może wynikać.
- 9) Podsumuj swoje rozważania (np. decyzje podjęte pod wpływem silnych emocji zmieniają w istotny sposób życie bohaterów, prowadzą ich do upadku, ale w przedstawionych przypadkach są również przyczyną odnowy moralnej bohaterów – Soplica i Kmicic z warchołów, hulaków, dumnych i pewnych siebie sobiepanów zmieniają się w skromnych, pokornych patriotów, dla których najważniejsze staje się dobro ojczyzny).